

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Hercegovačko – Neretvanska županija/kanton
OPĆINA PROZOR – RAMA

Služba za razvoj, poduzetništvo, obrt i financije

Prozor-Rama, Kralja Tomislava bb, tel./fax.: 00387 36 771 921 ; 771 342, e-mail: razvoj@prozor-rama.org

INFORMACIJA
O STANJU I ZAŠTITI OKOLIŠA NA PODRUČJU
OPĆINE PROZOR-RAMA

Prozor-Rama, svibanj 2018. godine

UVOD

Informacija o stanju okoliša objedinjava, analizira i strukturirano prezentira podatke i ocjenu stanja okoliša, koje služi kao logično polazište za daljnje planiranje i provedbu mjera zaštite okoliša. Informacija o stanju okoliša je strukturiran na način da s jedne strane daje prikaz uzroka i počinitelja te posljedica onečišćenja, a s druge strane analizira mjere i instrumente zaštite od onečišćenja.

Različiti su indikatori za temeljne okolišne probleme kao što je biološka raznolikost, kvaliteta vode, zemljišta, onečišćenje zraka, onečišćenje ozonskog omotača, otpad i drugo.

Zagađenje okoliša je jedan od najvećih problema današnjice. Gradovi, sela, rijeke, mora, svi su pogođeni tom katastrofom koju smo mi izazvali i još uvijek izazivamo.

Zakonom o zaštiti okoliša F BiH („Službene novine F BiH“ broj: 33/03) i Zakonom o zaštiti okoliša HNŽ („Narodne novine HNŽ“ broj: 6/12), se uređuje sustav zaštite i cjelovitog očuvanja prirode i njezinih vrijednosti. Kada pričamo o zaštiti pritom mislimo na prvotno očuvanje, a potom i obnavljanje postojeće biološke raznolikosti u stanju prirodne ravnoteže i usklađenih odnosa s ljudskim djelovanjem.

Sukladno gore navedenim Zakonima o zaštiti okoliša, svi smo dužni ponašati se u skladu s njegovim odredbama, što znači da svi moramo doprinijeti očuvanju tla, vode, mora, atmosfere, proizvodnji kisika i naravno očuvanju klime.

Okoliš

Područje općine Prozor – Rama (u daljem tekstu, povremeno: Općina), dobrim dijelom zbog svoje ekonomske nerazvijenosti ali i opredjeljenja cijele zajednice, nije neposredno ugroženo od velikih zagađivača tako da je do sada okoliš u relativno dobrom stanju.

Za kakvoću tla koja se koristi za poljoprivredu nisu utvrđena prekoračenja graničnih vrijednosti onečišćujućih tvari.

Zaštita voda od zagađenja može biti puno bolja, naročito od otpadnih voda iz naselja i domaćinstava. Sve više su ugrožena izvorišta pitke vode kako sa gradskog vodovoda, tako i lokalnih vodovoda po naseljima na području Općine.

Neizgrađena kanalizacijska mreža u seoskim naseljima, pogotovo završetkom izgradnje vodovoda za naselja po obodu Ramskog jezera, dovodi do povećanja ugroženosti voda i okoliša, te ovoj problematici u narednom period treba posvetiti dužnu pažnju. Dotrajala kanalizacijska mreža samog središta Prozora je bila veliki problem, te je iznimno važno to što se pristupilo obuhvatnoj rekonstrukciji postojeće mreže odvodnje oborinskih voda i otpadnih fekalnih voda iz Prozora, uz skorbu izgradnju prečistača otpadnih voda za Prozor.

Postojeće odlagalište otpada za općinu Prozor-Rama na lokaciji Duška kosa je neadekvatno i neprikladno te svojim postojanjem ugrožava naselja u južnom dijelu Općine kao i vodotok rijeke Rame u dijelu od Luga do ušća u Jablaničko jezero, kao i samo Jablaničko jezero. Stoga je za očuvanje okoliša iznimno važna i pokrenuta aktivnost projektiranja i izgradnje nove sortirnice i reciklaže otpada.

Neplanska i stihijaska sječa šume u ratnom i poratnom periodu narušila je stanje šuma i šumskog zemljišta.

Eksplotacija kamena na lokacijama Makljen i Podbor dovela je do narušavanja okoliša iz razloga što je vršena neplanski, nije se ni sanirao iskop.

Prostor

Područje Općine samim svojim reljefom i položajem, planinama, vodotocima, jezerima s velikim postotkom poljoprivrednog zemljišta, šumama i šumskim zemljištem kao i kulturno povijesnom baštinom čini ovaj prostor veoma zanimljivim. Vrlo značajna komponenta usmjeravanja razvoja i uređenja prostora je zemljišna politika i korištenje i namjena površina. Osnovni prostorni pokazatelji:

Broj stanovnika i naseljenost na području Općine Prozor-Rama

Po popisu	Broj stanovnika	Broj domaćinstava	Gustoća naseljenosti na km ²	Prosjek stanovnika po naseljenom mjestu (63)	Prosjek domaćinstava po naseljenom mjestu (63)	Indeks broja stanovnika 2013/1991
1991	19 760	4 042	41,4	313,65	64,2	72
2013	14 280	3 653	29,9	226,66	57,98	

Izvor: Popis stanovništva i izračun Službe

Prirodni resursi

Prirodni resursi Općine svojom atraktivnošću čine ovo područje pogodnim kako za obitavanje, tako i za obavljanje niza djelatnosti.

Najznačajniji prirodni resursi Općine su:

- poljoprivredno zemljište, šume i šumsko zemljište
- vodni resursi (vodotoci i jezera)
- mineralne sirovine

Zrak

Kakvoća zraka na području Općine se ne mjeri, ali se uslijed nepostojanja značajnih lokalnih onečišćivača zraka, pretpostavlja kakvoća I. kategorije. Jedini oblik zagađenja zraka jest ispuštanje plinova motornih vozila, dimnjaka stambenih objekata i spaljivanje otpada.

Otpad

Otpad po svojoj definiciji predstavlja tvari i predmete koje je posjednik odbacio ili odložio, namjerava ih ili mora odložiti. Zahvaljujući ekonomskom razvoju i povećanoj potrošnji, količine otpada koje se proizvode širom svijeta silno su narasle zadnjih desetljeća. Zadnjih godina nastoji se povećati svijest javnosti o, uz taj problem vezanim, potencijalnim rizicima za zdravlje ljudi i stanje okoliša. Također je povećana i zabrinutost javnosti, potaknuta uglavnom informacijama o kontaminaciji površinskih i podzemnih voda te zemljišta uzrokovanih neadekvatnim tretmanom i odlaganjem otpada. Poseban problem u zbrinjavanju otpada predstavlja tzv. opasni otpad koji se od inertnog razlikuje po tome što sadrži tvari koje mu daju svojstva kao što su, na primjer: nagrizanje, zapaljivost, štetnost, toksičnost, infektivnost, kancerogenost, ekotoksičnost itd. Ovaj otpad čini veliki dio tzv. tehnološkog otpada- koji nastaje u proizvodnim procesima u gospodarstvu, ustanovama i uslužnim djelatnostima, koji se zbog svoje štetnosti ne smije zbrinjavati zajedno sa komunalnim otpadima, nego radi rizika za zdravlje i okoliš zahtjeva posebne tehnologije zbrinjavanja.

Na području općine Prozor-Rama nema mnogo gospodarskih društava niti većih proizvođača otpada. Uglavnom se radi o vrstama otpada: inertni, ambalažni, papir, razvijači, baterije, rastvarači, ulja, masti, goriva, gume, metal, komunalni, boje, ljepljiva, organski, farmaceutski, animalni, staklo. Količine nekih vrsta otpada su minimalne, a najveće količine zauzimaju komunalni otpad. Proizvodnja opasnog otpada u javnim ustanovama općine Prozor- Rama nije velika ali je nazočna. Sve količine opasnog i drugog otpada završavaju na općinskoj deponiji „Duška kosa“. I pored zakonske regulative o prikupljanju i zbrinjavanju animalnog otpada ne zbrinjava se sukladno zakonu. Operater koji vrši prikupljanje svih vrsta otpada je JKP „Vodograd“. Odvojeno sakupljanje otpada iz domaćinstava nije organizirano. Opasni otpad iz kućanstava se nalazi u miješanom kućnom otpadu i prikuplja od strane komunalnog poduzeća, te odlaže na lokalno odlagalište.

Medicinski otpad; prikuplja se u Domu zdravlja. Provedenim aktivnostima u cilju sigurnog zbrinjavanja medicinskog otpada pokrenute su mjere na izradi Planova upravljanja medicinskim otpadom u zdravstvenoj ustanovi, sukladno Zakonu o zbrinjavanju medicinskog otpada. Na području Općine Prozor-Rama, operater koji preuzima i zbrinjava medicinski i farmaceutski otpad je poduzeće „Reciklon“ d.o.o. Sarajevo. Za skladištenje otpada u Domu

zdravlja firma je dala kante u koje se odlaže otpad. U DZ Rama u više navrata preuziman je medicinski otpad od strane operatera. Do kraja 2017. godine je preuzeto oko 200 kg medicinskog otpada većinom medicinski otpad jednokratne upotrebe (igle, šprice, turpijice, i dr.). Nažalost, izostaje nadzor nad zbrinjavanjem ove vrste otpada od strane federalne zdravstveno-farmaceutske inspekcije u čijoj je nadležnosti ova oblast.

Farmaceutski otpad: Prikupljanje farmaceutskog otpada izvršeno je prije 6 godina na području županije u organizaciji Ministarstva zdravstva HNŽ/K. Tada se dobrim dijelom riješio problem farmaceutskog otpada i u općini Prozor-Rama. Medicinski otpad prikupljen je u depou Doma zdravlja Rama koji je vozilom operatera utovaren i odvezen na zajednički depo u Mostaru a zatim dalje na sigurno uništavanje u Austriju. Proizvođač farmaceutskog otpada dužan je sukladno zakonskim propisima sačiniti interni Plan upravljanja otpadom, odrediti odgovornu osobu koja će voditi interni nadzor i monitoring zajedno s operaterom, sklopiti ugovor o upravljanja otpadom, razdvajanju, pakiranju i razvrstavanju farmaceutskog otpada. Na području Općine rade tri ljekarne koje imaju izrađene planove upravljanja otpadom, po kojima prikupljaju i deponiraju farmaceutski otpad. Ljekarne imaju potpisane ugovore sa operaterom koji ih obilazi, vaga prikupljeni farmaceutski otpad, izdaje potvrde o preuzetim količinama istog i dostavlja račune za plaćanje usluge. Prikupljanje farmaceutskog otpada u ljekarnama od strane operatera obavlja se rijetko, iz razloga malih prikupljenih količina

Gradska ljekarna - Firma koja odvozi lijekove kojima je istekao rok trajanja zove se Reciklon iz Sarajeva. Lijekovi se skladište na posebnim mjestima do odvoza. Na godišnjoj razini otprilike bude 10 kg otpada.

Ljekarna Lupriv – Firma koja odvozi lijekove kojima je istekao rok trajanja se zove Grios Grude. Rade po pozivu, a lijekovi se skladište na posebnim mjestima do odvoza. Pošto ima 29 poslovnih jedinica lijekovi kojima je istekao rok je sasvim malo, 2-3 kg godišnje.

Ljekarna Manov – Firma koja odvozi lijekove kojima je istekao rok trajanja se zove Grios Grude. Lijekovi kojima je istekao rok trajanja se skladište na posebnim mjestima do odvoza. Na godišnjoj razini otprilike bude 20 kg otpada.

U 2017 god. prikupljeno je ukupno 33 kg. farmaceutskog otpada.

Proračun količina otpada koje nastaju na području općine napravljen je na bazi prosječne proizvodnje po stanovniku za HNK/Ž od 363 kg/st/god, što je podatak prezentiran u Federalnom planu upravljanja otpadom. Za procjenu je korišten zvanični podatak o procjeni broja stanovnika objavljen od strane Federalnog zavoda za statistiku za 2013. godinu da na teritoriji općine Prozo Rama ima 14.280 stanovnika po popisu iz 2013 godine. Proračun količine ukupno nastalog otpada na teritoriji općine Prozor Rama je 5.183 tona godišnje.

Ukupna proizvodnja otpada;

Proizvodnja otpada	Jedinica	Maksimalno
Ukupan broj stanovnika	Stanovnik	14.280
Količina otpada po stanovniku	kg/st/god	363
Količina otpada koja se treba prikupiti	tona/godina	5 183

Količine otpada iz javnih ustanova i gospodarskih objekata obuhvaćene su u ukupnoj količini otpada iz domaćinstva, jer se ne vodi posebna evidencija o količinama otpada iz gospodarstva i ustanova.

Odvodnja otpadnih i oborinskih voda

Na prostoru Općine jedino u gradu Prozoru postoji izgrađen sustav za odvodnju otpadnih fekalnih i oborinskih voda. Izgrađen je potpuno novi sustav prikupljanja i odvodnje otpadnih fekalnih i oborinskih voda. Oborinska kanalizacija riješena je samo u užem gradskom području tako što se preko slivnika oborinske vode sa prometnica kolektorom odvodi do mjesta pročištača koji se planira izgraditi.

Lokacija uređaja za pročišćavanje otpadnih voda kroz elaborat je definirana, donesena je Odluka o izvlaštenju iste i pristupilo se uređenju lokacije na način da je izvršeno probijanje pristupnog puta i izrada AB ogradnih zidova.

Na ostalom dijelu Općine potrebno je pristupiti sukladno rješenju vodovoda, odnosno tamo gdje to uvjeti dopuštaju potrebno je težiti izgradnji kanalizacijskih sustava grupacije sela, te osigurati odgovarajuća sanitarno-higijenska rješenja.

Zaštita izvorišta vode za piće

Zaštita voda predstavlja značajan dio u okviru sveukupnog sprječavanja negativnog utjecaja na okoliš. To proizlazi iz činjenice da je voda opće dobro i ključni faktor u očuvanju i unaprijeđenju životnog prostora i standarda. Osobito je važno zaštititi vode koje se koriste ili planiraju koristiti za piće. Do donošenja nove odluke o zaštiti izvorišta Krupić potrebno je primjenjivati mjere zaštite definirane Odlukom o zaštiti sanitarne zone izvorišta Krupić iz 1998. godine.

Obzirom na hidrogeološku građu područja na kome se nalaze značajna izvorišta pitke vode u Općini, podzemne vode su jako osjetljive na izvore onečišćenja. Zagađenje podzemnih voda i izvora se javljaju od otpadnih voda naselja i prometnica, budući da naselja u njihovom slivnom području nemaju izgrađenu odvodnu mrežu sa uređajima za pročišćavanje tih voda. Otpadne vode se ispuštaju direktno u vodotoke i podzemlje, a septičke jame uglavnom nisu propisno izgrađene. Na zagađenost voda podzemlja također utječu i divlja i nesanitarna odlagališta otpada. Sve navedeno upućuje na konkretne mjere u zaštiti voda koje se planiraju ili koriste za piće.

Izvorište Krupić ima definirane zone zaštite koje su predložene Elaboratom urađenim od strane Zavoda za hidrotehniku Građevinskog fakulteta u Sarajevu iz 1988. godine, a usvojene Odlukom Općinskog vijeća Prozor – Rama. Urađen je nacrt Elaborat o zaštiti izvorišta „Krupić“ temeljem kojeg će se utvrđivati i donositi Odluka o vodozaštitnim zonama. Dana 7.4. 2017. održana je javna rasprava po Elaboratu zaštite izvorišta Krupić u općini Prozor – Rama. Proceduru izrade Elaborata, sa ciljem što kvalitetnije zaštite Krupića kao najvažnijeg izvorišta pitke vode na području Općine, pokrenula je još 2011. godine općina Prozor – Rama. Tijekom izrade Elaborata došlo je do izmjene zakonskih i podzakonskih propisa, što je uvjetovalo duži proces njegove izrade i usvajanja. Predstavljeni Elaborat rađen je sukladno Pravilniku o načinu utvrđivanja uvjeta za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode za javno vodoopskrbu stanovništva F BiH.

Donošenje Odluku o zaštiti izvorišta „Krupić“

Općina Prozor-Rama je nastavila sa daljnjim postupanjem, odnosno dopunom prethodno dostavljene dokumentacije, koja se odnosi na postupak donošenja Odluke o zaštiti izvorišta vrela Krupić, a sve sukladno nalogu od Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva. Navedenom Ministarstvu, odnosno Vladi FBiH, dostavljeno je sljedeće:

- Dopunjeni i revidirani Elaborat zaštite vrela Krupić čiji je sadržaj usuglašen sa odredbama Pravilnika o načinu utvrđivanja uvjeta za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode za javno vodo snabdijevanje stanovništva (“ Službene novine Federacije BiH”, broj:88/12), s prilogom Elaborata u printanoj formi i na CD-u.
- Dokazi, za Elaborat iz točke 1. ovog akta o izvršenim pripremnim radnjama sukladno članku 11. Pravilnika i to:
  - zapisnik sa održane javne rasprave (pozivi za raspravu, lista sudionika),
  - Odgovor općine Gornji Vakuf-Uskoplje da njihovim Prostornim planom nije predviđena nikakva sanitarna zaštitna zona izvorišta vrela Krupić.

Aktom broj: 05-25/4-2405-3/11 od 02.11.2012.god. općina Prozor-Rama je obaviještena da je Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva dobilo potrebna Mišljenja od

Agencije za vodno područje rijeke Save, Agencije za vodno područje Jadranskog mora, Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva HNŽ/K, osim nadležnog Ministarstva iz Srednjobosanske županije, kojem je upućena urgencija.

Dostavljanjem naprijed navedene dokumentacije općina Prozor-Rama je ispoštovala sve obveze sukladno članku 11. Pravilnika o načinu utvrđivanja uvjeta za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode za javno vodo snabdijevanje stanovništva („Službene novine Federacije BiH“, broj:88/12).

Prema Zakonu o vodama („Službene novine Federacije BiH“, broj:70/06), članaka 68. točka 4) Odluku o zaštiti izvorišta čije se zone sanitarne zaštite prostiru na području dviju ili više županija, donosi Vlada Federacije, na prijedlog Federalnog ministarstva.

Upravljanje otpadom

Prema županijskom Planu upravljanja otpadom predviđena je regionalna deponija „Uborak“ u Mostaru, na koju se transportira i odlaže otpad iz područja HNŽ tj. nakon zatvaranja svih općinskih deponija (koje su po zakonu već trebale biti zatvorene). Za našu općinu predviđena je lokacija Jablanica kao pretovarna stanica. Otpad s područja Općine Prozor-Rama trebao bi se dnevno prikupljati odvoziti, vagati, plaćati po toni otpada i izravno odlagati na Regionalnu deponiju ukoliko sve to bude stavljeno u funkciju.

Cilj upravljanja otpadom je riješiti do sada nastali otpad na način da se adekvatno zbrine, te da se smanje količine nastalog otpada i uvedu mjere za sprječavanje nastanka otpada, provede recikliranje otpada kao i njegov tretman i ekološko zbrinjavanje. U sklopu projekta upravljanja otpadom bit će potrebno obratiti pozornost na razvrstavanje otpada s ciljem ponovnog iskorištenja i reciklaže. Posebno će biti potrebno tretirati opasni otpad, medicinski otpad i otpad životinjskog porijekla. Da bi se ovo napravilo potrebno je snimiti postojeće stanje, mjesta nastanka i količine otpada. Obzirom da su u pripremi aktivnosti na projektiranju i izgradnji novog sustava proširenog prikupljanja otpada, njegovog sortiranja i reciklaže, kratko opisani tekst o upravljanju otpadom treba poslužiti kao polazište za formiranje vlastitih potreba. Nakon uspostavljanja sortirnice i reciklaže, biti će potrebno zatvoriti sadašnju deponiju Duška kosa. Budući da se na ovoj deponiji nisu primjenjivale mjere zaštite okoliša, izrađen je plan sanacije deponije Duška kosa.

Potrebno je uraditi podjelu lokacija divljih deponija na one koje ne ugrožavaju okoliš i one za koje je potrebno izraditi naknadno istraživanje mogućih opasnosti na okoliš, tako da se uklone izvori zagađenja i zagađeni sastojci otpada, pošto ostaci otpada, posebno oni organski, ostaju aktivni i više od 30 godina.

Sva nekontrolirana divlja odlagališta su evidentirana, sačinjen je plan sanacije i zatvaranja. Sanirane deponije u 2017. godini:

Varvara	Rumboci	Ometala	Lug
3	3	1	2

Sukladno planu i programu sanacije deponija iste će se nastaviti do kraja 2018. godini i dalje prema određenim prioritetima.

Pokrivenost organiziranog prikupljanja otpada

U tablici je prikazana pokrivenost/broj kontejnera na području općine Prozor-Rama po mjesnim zajednicama, odnosno selima i naseljima (14 Mjesnih zajednica, 64 sela/naselja)

Red. br.	Naziv Sela/Naselja	Mjesne zajednice	Pokrivenost/Broj kontejnera
MZ PROZOR			
	Prozor		DA/81
	Borovnica		DA/5
	Paljike		DA/3
	Perići		NE

	Dobroša		DA/3
	Blace		DA/2
MZ GMICI			
	Gmići		DA/21
	Čališi		DA/2
	Ometala		DA/8
MZ GRAČAC			
	Gračac		DA/10
	Meopotočje		DA/1
	Ravnica		NE
	Trišćani		NE
MZ JUG			
	Tošćanica		NE
	Grevići		NE
	Lizoperci		NE
Hudutsko			NE
MZ RIPCI			
	Ripci		DA/11
	Matkovići		DA/2
	Šćit		DA/4
MZ GRAČANICA			
	Gračanica		DA/4
	Gorica		NE
	Heljdovi		NE
	Klek		NE
	Parcani		NE
	Paroši		NE
MZ ŠĆIPE			
	Šćipe		NE
	Kute		NE
	Here		DA/4
	Pajići		NE
	Ivanci		NE
MZ UZDOL			
	Uzdol		DA/ 5
	Donja Vast		NE
	Gornji Krančiči		NE
	Glibe		NE
	Jurići		NE
	Ljubunci		DA/3
MZ RUMBOCI			
	Rumboci		DA/25
	Varvara		DA/6
	Konj Dolac		NE
	Zahum		NE
MZ ORAŠAC			
	Orašac		NE
	Proslap		NE
	Kozo		NE
	Klanac		NE
	Maglice		NE
MZ PODBOR			
	Podbor		DA/12

	Sopot		DA/3
	Ploča		DA/6
	Mluša		DA/3
	Kovačevo polje		DA/3
MZ LUG			
	Lug		DA/15
	Donji i Gornji Višnjani		NE
	Šerovina		NE
	Skrobućani		NE
	Donji Krančiči		NE
	Duge		NE
MZ USTIRAMA			
	Ustirama		DA/6
	Neraje		DA/1
	Kučani		NE
MZ JAKLIČI			
	Jakliči		DA/ 11
	Družinovići		DA/3
	Lapsunj		DA/2
	Šlimac		DA/2

Izvor; JKP „VODOGRAD“, nadležne službe općine

Sortirnica otpada

Općina je odredila lokaciju za razdvajanje otpada (sortirnicu) koja je ucrtana u Prostorni plan općine. Na predviđenoj lokaciji koja se nalazi u blizini deponije otpada Duška kosa u Poniru, planirano je da se dovozi prikupljeni mješani otpad sa prostora općine, odlaže u prihvatni bunker iz kog transportnom trakom ide na proces ručnog razdvajanja. Urađeni su predviđeni građevinski radovi na platou sortirnice otpada koji su financirani na osnovu apliciranog projekta od strane Federalnog ministarstva okoliša. Svrha izgradnje sortirnice otpada je smanjenje iskoristivog dijela korisnih komponenti iz ukupne količine otpada za konačno odlaganje, koji će da se odlaže na nekoj od sanitarnih deponija (sanitarnih odlagališta). Općini Prozor-Rama najbliža lokacija je sanitarna Deponija Uborak kod Mostara, koja je udaljena 80 km. Svako umanjenje količina iskoristivog otpada značajno je kako u ekonomskom tako i u ekološkom smislu. Izdvajanjem korisnih komponenti smanjit će se i ukupni troškovi prijevoza kao i količina odvojenog korisnog otpada koji bi se dalje iskoristio u prodaji sirovina. U 2018. godini planiran je nastavak izgradnje sortirnice, nabavka opreme, za što je u proračunu predviđeno 415.000,00 KM.

AKTIVNOSTI I PROJEKTI NA ZAŠTITI IZVORIŠTA KRUPIC

Na Javni poziv Fonda za zaštitu okoliša F BiH, nadležna služba općine, kandidirala je projekt: - Provođenje mjera zaštite i uspostavljanje zaštitnih zona izvorišta „Vrelo Krupić“ – I faza, sa ciljem uspostave zaštitite izvorišta i podzemnih voda izvorišta od svih zagađenja i štetnih utjecaja koji mogu nepovoljno utjecati na kakvoću i količine podzemne vode ovog izvorišta. Da bi se zaštitile podzemne vode izvorišta Krupić od zagađenja i drugih štetnih utjecaja koji mogu nepovoljno djelovati na njegove kvantitativno-kvalitativne karakteristike, potrebno je uspostaviti odgovarajući režim u odgovarajućim zonama na slivu izvorišta. Na slivnom području konstatirane su tri „divlje“ deponije otpada, naselja, groblja, objekti za gospodarsku djelatnost, koje po svojoj poziciji u odnosu na utvrđene pravce podzemnog tečenja predstavljaju dosta ozbiljnu mogućnost da se ugrozi kakvoća podzemne vode na vrelo Krupić. Aktivnosti koje je potrebno provesti za realizaciju ovog projekta su:

- Upoznavanje pravnih i fizičkih osoba o odredbama Odluke zaštite izvorišta
- Ograđivanje i obilježavanje prve zaštitne zone i ponora
- Izrada projekta sustava za zbrinjavanje otpadnih voda za naselja koja se nalazi u II zaštitnoj zoni
- Sanacija postojećih divljih odlagališta
- Monitoring i praćenje kakvoće vode na izvorištu Krupić

Prioriteti u oblasti zaštite okoliša

Analizom stanja okoliša po pojedinim sektorima određeni su okolišni problemi na području općine Prozor-Rama. Prioriteti među okolišnim problemima odabrani su metodom analize rizika. U odabiru prioriteta sudjelovali su članovi radne skupine za izradu LEAP-a te građani općine na okruglom stolu. Analiziran je utjecaj svakog okolišnog problema na ljudsko zdravlje, na ekosustave te na ukupnu kvalitetu života. Kao prioriteti su izabrani okolišni problemi koji predstavljaju najveći rizik po ljudsko zdravlje. U LEAP-u su prikazani prioritetni problemi te ciljevi koji se žele dostići implementacijom LEAP-a, dokument koji je usvojen na O.V. Prozor-Rama i koji je temelj za rješavanje svih projekata i prioriteta u zaštiti okoliša.

Akcijski plan zaštite okoliša donosi popis predloženih aktivnosti odnosno projekata za prioritetne probleme po pojedinim sektorima. Razdoblje u kojem se preporučuju izraditi i provesti predloženi projekti jest razdoblje od 2017. – 2027. godine. Nositelji realizacije projekata su nadležne općinske službe i uprava, komunalno poduzeće, razvojna agencija, srednja škola te udruge.

ZAKLJUČAK

Mjere i postupci u zaštiti okoliša imaju svrhu da smanje onečišćenja te poboljšaju i očuvaju kvalitetu okoliša, a to podrazumijeva poduzimanje brojnih mjera.

Preventivne mjere za sprječavanje nepoželjnih posljedica najsigurnije, najefikasnije i na kraju, cjelovito gledajući, najjeftinije utječu na poboljšanje stanja i u okolišu.

Preduvjet odgovornog ponašanja pojedinaca prema okolišu je omogućavanje stjecanja znanja o međuovisnosti razvitka i okoliša u odgojno-obrazovnom procesu. Pored toga, potrebno je pružanje informacija o održivom razvitku, načinu njegove implementacije i ostvarenim rezultatima. Tim se načinima može utjecati na podizanje svijesti stanovništva o utjecaju na okoliš, pa se povećava motivacija i osobna odgovornost za okoliš.

Kod reguliranja postojećih tehnologija, kao i pri uvođenju novih, potrebno je primjenjivati suvremena tehnološka rješenja koja onemogućuju nastajanje otpadaka i štetnih emisija.

Najveći broj okolišnih problema na području općine Prozor-Rama postoji zbog zaostajanja u razvoju komunalne infrastrukture, u prvom redu zbog neriješenog odlaganja otpada. Nekvalitetna rješenja na višim razinama, posebno udaljenost i nepostojanje regionalnih deponija za zbrinjavanje otpada, dodatno otežavaju iznalaženje pravih rješenja za općinu Prozor – Rama.

Na planu poboljšanja stanja okoliša općine Prozor – Rama poduzete su ili se poduzimaju brojne aktivnosti, uključene i u Strategiju razvoja općine Prozor – Rama 2011.-2020.

Pokrenute aktivnosti na planu poboljšanja stanja okoliša u općini Prozor-Rama zahtijevaju ipak veću kolektivnu uključenost i napore da bi se stvorio društveno- ekonomski prihvatljiv sustav upravljanja otpadom, koji kontinuirano treba nadograđivati do razine najboljih svjetskih primjera.

Pomoćnik Načelnika
Josip Juričić, dipl.oec.